

In Göttingen geen crisis te bekennen

Columns - 10 november 2015 - Auteur: René Cuperus

Hoe komt het dat rechtspopulisten in Duitsland beperkt voet aan de grond krijgen, terwijl in Nederland de PVV zo groot is in de peilingen? DIA-gastonderzoeker René Cuperus stak zijn licht op in Göttingen.

Heinrich Heine had het helemaal bij het verkeerde eind. Van hem is deze uitspraak bekend: 'Zu Göttingen blüht die Wissenschaft, doch bringt sie keine Früchte.' Maar dat beeld klopt helemaal niet. De kleine, oude universiteitsstad Göttingen - gelegen ergens tussen Hannover en de Harz in -, staat bekend als de stad met de hoogste dichtheid aan Nobelprijzen van Europa. Vooral de natuurwetenschappen dragen daar tot op de dag van vandaag vrucht. In Göttingen is de aerodynamica uitgevonden, zonder welke we nooit een vliegtuig van binnen hadden gezien.

Andere vruchten zijn afkomstig van het Institut für Demokratieforschung, dat zich op de campus van de sociale wetenschappen bevindt. Dit instituut speelt een prominente rol in het Duitse debat over *Politikverdrossenheit* en *Parteiendämmerung*. Dat is een discussie over de afnemende belangstelling voor partijpolitiek en toenemende 'democratievermoeidheid' die niet alleen in Duitsland, maar in de hele westerse wereld vallen waar te nemen.

De centrale figuur om wie het instituut heen is gevormd, is hoogleraar-directeur Franz Walter, een in Duitsland omstreden politicoloog. Met niets en niemand ontziende analytische scherpte, geldt hij als de aanklager van de Duitse politieke crisisverschijnselen. De intellectueel-provocerende titels van zijn boeken spreken boekdelen:

- *Im Herbst der Volksparteien;*
- *Die Heimatlosigkeit der Macht;*
- *Die SPD. Klassenpartei. Volkspartei. Quotenpartei;*
- *Baustelle Deutschland;*
- *Vorwärts oder Abwärts. Zur Transformation der Sozialdemokratie?*
- *Pegida: Die schmutzige Seite der Zivilgesellschaft?*

Een reeks 'vruchten uit Göttingen' waarmee de analyse van de hedendaagse politiek zeer geholpen is.

Op dit Institut für Demokratieforschung gaf ik vorige week een gastcollege over 'de erosie van de naoorlogse volkspartijen en de opmars van populisme', in het verlengde van mijn onderzoek als gastonderzoeker aan het Duitsland Instituut.

Helaas was Franz Walter zelf niet aanwezig. Hij is geveld door een ernstige ziekte. De overige docenten, promovendi en studenten van het instituut waren er wel, waardoor er toch nog een even levendige als hoogwaardige discussie kon ontstaan, met name over de verschillen en overeenkomsten tussen Duitsland en Nederland.

Simpel gesteld: hoe komt het dat in Nederland Wilders' PVV in de actuele peilingen (lees: vluchtelingencrisis) verreweg de grootste partij is, terwijl in Duitsland – zelfs met de veel grotere aantallen vluchtelingen – de gevestigde partijen nog zo goed als overeind blijven? Waarom zo'n sterk op de voorgrond tredend rechtspopulisme in Nederland, terwijl het in Duitsland tot maandagmarsen in Dresden beperkt blijft?

Gaat het hier om een verschil in timing of om een fors onderscheid in politieke cultuur? Bedreigt Duitsland de Europese normalisering, en zal het niet langer 'oog in de orkaan' zijn in het turbulente, volatiele politieke Europa, met zijn Front National in Frankrijk, NVA in België en Zweden-Democraten in Zweden? Of heeft Duitsland in het stabiele leiderschap van Angela Merkel en het *good cop/bad cop*-wisselbad tussen CDU en CSU een remedie gevonden tegen een rechtspopulistische 'dambreuk' in het Duitse politieke bestel?

Göttingen is een progressief, welvarend, hoog opgeleid reservaat in Duitsland

Ongeveer daarover ging de discussie. Met dien verstande, dat voor een discussie over de achtergronden van het populisme Göttingen niet bepaald de ideale plaats is. Göttingen is, zoals de docenten en studenten half-besmuikt toegaven, een rood-groen bolwerk, een progressief, welvarend, hoog opgeleid reservaat in Duitsland. Atypisch. Een stad met meer dan 30 procent studentenpopulatie, wemelend van fantastische *Kneipen*. De stad is de *Wahlkreis* (kieskring) van Jürgen Trittin, top-politicus van de Groenen. Anders dan het soortgelijke Heidelberg kent het nauwelijks rechts-conservatieve *Burschenschaften*, studentengenootschappen. Syrische vluchtelingen kom je in het fraaie historische stadscentrum niet tegen. Ze schijnen zich te bevinden op een opvangplek ergens buiten de stad, in een oud *Heimatvertriebenen*-kamp.

Duitse steden mogen dan - voor wie Londen, Parijs of Rotterdam gewend is - ouderwets-wit ogen, weinig pluralistisch en multicultureel. Maar voor een deel is dit gezichtsbedrog. De Bondsrepubliek heeft gigantische migratiestromen opgevangen. Eerst na de Tweede Wereldoorlog miljoenen *Heimatvertriebenen*. Meer recent: Russische 'Wolga-Duitsers' en *Ossis*. Ogenschijnlijk onzichtbare migratie, want niet multi-etnisch.

Het maakt ook dat Duitsers, althans die in het Institut für Demokratieforschung, vooralsnog met een on-Duitse *stiff upperlip* en veel zelfvertrouwen reageren op de grote vluchtelingenstroom. Op mijn vraag hoe men duizenden Syriërs, afkomstig uit een Arabische dictatuur, denkt te gaan integreren in de westerse democratie, luidt het antwoord: "We hebben na de oorlog ook honderdduizenden (ex)-nazi's in onze democratie weten te integreren, en nog niet zo lang geleden miljoenen ex-communistische Ossi's tot democraat gemaakt."

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/13936/in-gottingen-geen-crisis-te-bekennen>